

CZU 343.848

DOI 10.5281/zenodo.5796527

ASPECTE PRIVIND ÎMBUNĂȚIREA PROCESULUI DE ADAPTARE SOCIALĂ A PERSOANELOR ELIBERATE DIN LOCURILE DE DETENȚIE

Cornel Alexei OSADCII,
doctor în drept, conferențiar universitar

În articol este abordată problema procesului de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Sunt analizate măsurile întreprinse în instituțiile penitenciare în vederea pregătirii persoanelor deținute pentru eliberare din penitenciar. Au fost propuse anumite căi de soluționare a problemelor apărute în procesul de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție.

Cuvinte-cheie: instituție penitenciară, adaptare socială, persoană eliberată din locurile de detenție, protecție socială, program de adaptare socială.

ASPECTS REGARDING IMPROVING THE SOCIAL ADAPTATION PROCESS OF PERSONS DISCHARGED FROM PLACES OF DETENTION

Cornel Alexei OSADCII,
PhD, Associate Professor

The article addresses the issue of the process of social adaptation of people released from detention centers. The measures taken in penitentiary institutions in order to prepare the detainees for release from the penitentiary are analyzed. Certain ways have been proposed to solve the problems that have arisen in the process of social adaptation of people released from detention centers.

Keywords: penitentiary institution, social adaptation, person released from detention centers, social protection, social adaptation program.

Pregătirea pentru eliberare este o etapă importantă a resocializării condamnatului la închisoare, revenirea acestuia în societate ca membru cu drepturi depline. De faptul cât de eficient a parcurs această etapă depinde comportamentul persoanei post-penitenciar, după cum se va adapta în comunitate, va încălca ordinea de drept, va ignora normele sociale sau va comite noi infracțiuni.

Psihologul rus Пищелко А.В. (1992) propune o abordare complexă a procesului de resocializare evidențind patru etape ale acestuia: Prima etapă presupune izolarea totală de la mediul cu influență negativă. Următoarea etapă este orientată spre impunerea executării normelor legale. A treia etapă este orientată spre dezvoltarea normelor morale ale deținutului și ultima etapă presupune activități de coordonare a comportamentului prosocial și obținerea unor abilități social dezirabile [1].

În contextul viziunilor de resocializare a deținuților expuse de A. I. Korobeev și având ca

reper rolul actualizării sinelui pentru dezvoltarea personală, cercetătorul V. Plămădeală consideră că în legătură cu acest fenomen, resocializarea nu poate fi realizată în afara contextului actualizării sinelui. Din care cauză se pune un accent foarte mare anume pe acest proces, care vine să pregătească deținuții pentru eliberare și consolidarea personalității acestora în urma impactului negativ al detenției, în urma căreia indivizii nu sunt capabili de a rezolva independent problemele de integrare socială și profesională [2, p. 27].

Un element important fără de care procesul de resocializare nu ar fi complet este ștergerea stigmatului de infractor aplicată persoanei care a încălcat legea [Robinson, Crow, 2009].

Resocializarea deținuților presupune un proces de lungă durată, bazat pe un complex de acțiuni de ordin psihopedagogic, economic, medical, juridic și organizatoric, aplicate pentru formarea la fiecare condamnat a capacității și disponibilității de încadrare, după expirarea termenului

de pedeapsă, în condițiile obișnuite de viață ale societății [2]. În același timp, resocializarea, după eliberare, a fostului deținut în condițiile sociale obișnuite este singurul mod de apreciere a eficienței muncii psihologului și a acelor actori din instituția de detenție, ce permite determinarea exactă a orientării sociale a activității acesteia.

Izolarea de lungă durată are consecințe negative atât în plan psihologic cât și în plan social, producând schimbări cognitive și comportamentale de durată. Consecințele psihologice cauzează devieri comportamentale deținutului [3, p. 553]. Cu cât crește gradul de adaptare a deținutului la spațiul din penitenciar cu atât scade receptivitatea acestuia la diferite programe de resocializare, iar șansele reintegrării sociale sunt tot mai mici [4, p. 87].

Efectele psihologice ale încarcerării au fost descrise prin conceptul de deculturație (R. Sommer, apud E. Goffman 1961-2004). Potrivit acestei teorii, după o ședere îndelungată în instituție, are loc o dezvățare care îl face pe individ temporar incapabil să se descurce în anumite aspecte ale vieții cotidiene după eliberare [5, 26].

Prin eliberare din locurile de deținere se subînțelege:

- a) executarea eficientă și integrală a termenului pedepsei închisorii;
- b) eliberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen;
- c) înlocuirea părții neexecutate a pedepsei cu o pedeapsă mai blândă neprivativă de libertate;
- d) eliberarea de la executarea pedepsei închisorii a persoanelor grav bolnave;
- e) eliberarea în baza actului de amnistie sau grațiere;
- f) eliberarea de pedeapsă în legătură cu constatarea că fapta pentru care este condamnată, în urma modificării legii penale, nu constituie infracțiune[6].

Potrivit alin. (4) art. 249, alin. (4) art. 250, alin. (4) art. 251 alin. (4). art. 282 Cod de Executare al RM, (în continuare CE al RM) condamnații la închisoare în scopul pregătirii pentru eliberare, cu 6 luni înainte de expirarea termenului de executare a pedepsei închisorii, condamnații care își execută pedeapsa în regim comun și care nu au sancțiuni disciplinare nestinse sunt transferați la regim de resocializare.

În conformitate cu Regulile europene pentru penitenciare privind regimul și tratamentul deținuților, resocializarea și recuperarea morală a delincvenților trebuie subordonate unor finali-

tăți menite să asigure deținuților condiții de viață compatibile cu demnitatea umană și cu standardele și normele acceptate în cadrul comunității.

Pregătirea condamnaților de eliberare este o sarcină primordială a activității instituțiilor penitenciare. Astfel, conform art. 14 al Legii cu privire la sistemul administrației penitenciare, „administrația instituțiilor penitenciare este împuternicită să aplice pe larg, în scopul corijării condamnaților, programe de individualizare a executării pedepsei, luându-se în considerare comportamentul, starea psihică și gradul de declasare a acestora; să înlesnească, prin stabilirea unor contacte preliminare cu organele de probațiune și cu agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi eliberate din locurile de detenție, să acorde sprijin asociațiilor obștești și structurilor patronale, în ale căror atribuții intră participarea la reeducarea condamnaților, la pregătirea acestora pentru eliberare, precum și la adaptarea socială după eliberarea lor din locurile de detenție” [7, art. 14 p. n.p]. În sens larg, aceasta este pregătirea către viața din libertate care cuprinde întregul proces de corectare a condamnaților din momentul sosirii în penitenciar până la eliberare. În sens îngust, aceasta este munca desfășurată în mod special la etapa finală de executare a pedepsei, organizată, de regulă, cu șase luni înainte de eliberare.

Pregătirea condamnatului pentru libertate trebuie să aibă ca reper faptul că statutul cetățeanului în societate presupune unele sfere vitale cum ar fi: familia, munca, odihna. În aceste domenii se formează rolul lui social de bază: familist, muncitor, cetățean etc. De aceea, scopul de perspectivă trebuie să fie pregătirea condamnaților pentru participarea în domeniile de bază ale vieții și înfăptuirea rolurilor sociale menționate după eliberare.

Resocializarea condamnaților în penitenciar este una importantă deoarece, anume în procesul executării pedepsei, se produc schimbări în comportamentul condamnatului, care în viitor îi va permite sau nu să ducă un mod de viață legal. Resocializarea condamnaților în penitenciar reprezintă un proces destul de complex. În perioada aflării în penitenciar, în viața condamnatului au loc schimbări radicale în mediul care îl înconjoară sau a situației de adaptare, condiționate atât de schimbarea situației, cât și de aplicarea față de condamnat a unui complex de măsuri educative de influențare. În toate cazurile, el este nevoit să se adapteze la condițiile sociale în care se află.

Sarcinile de bază ale realizării resocializării penitenciare a condamnaților este de a exclude sau a minimaliza momentele negative ce țin de izolarea persoanei de societate și de a-l pregăti pentru o viață în libertate. În măsura în care fostul infractor este pregătit pentru viața în libertate, în care s-a modificat sistemul său de valori, depinde viața lui de mai departe ca cetățean docil. Adaptarea socială a persoanelor eliberate din penitenciare se va produce cu atât mai reușit cu cât mai efectivă va fi pregătirea lor pentru liberare.

Scopul resocializării penitenciare este corijarea condamnatului, cultivarea unei atitudini respectuoase față de normele juridice și morale.

Resocializarea este un proces educativ, re-educativ și de tratament aplicat persoanelor condamnate penal, prin care se urmărește readaptarea infractorilor la sistemul de norme și valori general acceptate de societate, în scopul reintegrării sociale a acestora și prevenirea recidivei [8, p. 45].

În procesul de resocializare a deținuților sunt utilizate mijloace oportune de intervenție, care se realizează în baza legislației execuțional-penale și a actelor normative ce reglementează activitatea de resocializare propriu-zisă, în acest sens, fiind asigurată garantarea respectării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei [17].

Crainova N.A. definește resocializarea condamnatului ca „un proces de restabilire a individului în calitate de membru socializat al societății, care are loc în urma aplicării, față de persoana care a săvârșit o infracțiune și a fost condamnată pentru aceasta, a unui complex de măsuri legale, social-organizatorice, psio-pedagogice, educative etc. la diferite etape ale răspunderii penale în scopul neadmiterii săvârșirii unor noi fapte ilegale” [9, p.7]. Prin resocializarea condamnaților se mai înțelege procesul restabilirii relațiilor sociale pierdute sau slăbite în urma executării pedepsei penale, a funcțiilor și statutului persoanei; aceasta este asimilarea de către condamnat a standardelor de conduită și a valorilor, conștientizarea necesității de a se supune normelor juridice și altor norme morale de conduită [10, p.135].

Volkova T.N. menționează că resocializarea persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii prezintă în sine un sistem de etape consecutive prin care se reflectă acțiunea pozitivă a măsurilor de constrângere și educative, precum și a eficacității activității administrațiilor instituțiilor penitenciare [11, p.103].

După cum remarcă unii autori, resocializa-

rea persoanelor eliberate din locurile de detenție este una din problemele sociale dificile care continuă să fie o perioadă îndelungată obiectul de studiu al cercetătorilor. Ispășirea oricărei pedepse are drept consecințe modificarea condițiilor de viață, însă cel mai mult aceasta se evidențiază la pedeapsa închisorii ca fiind cea mai aspră pedeapsă penală [12, p.3].

În viziunea noastră, ținând cont de cele menționate, putem defini resocializarea penitenciară a condamnatului ca fiind un proces complex, care constă în activitățile socio-educative desfășurate de personalul penitenciar prin intermediul unui complex de măsuri cu caracter educativ, juridic, social, organizatoric, psihopedagogic etc., activități ce sunt aplicate în scopul modificării sistemului lui de valori antisociale având ca scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât de către condamnați, cât și de către alte persoane.

Ispășirea pedepsei închisorii presupune schimbarea statutului juridic al cetățeanului, dar are ca rezultat și schimbarea bruscă a condițiilor de viață, condiționată de faptul că, fiind în condiții de izolare, condamnații își pierd legăturile permanente cu rudele, colegii de serviciu etc., se schimbă rolul lor social ca membru de familie, membru al colectivului de muncă. Toate aceste legături urmează a fi restabilite, reluate, pentru a intra în ritmul normal de viață în libertate. Practic, în fața fiecărui condamnat eliberat din penitenciar apare întrebarea unde va locui, unde va lucra, la cine se poate adresa pentru susținere și rezolvarea problemelor apărute etc. De aceea, pregătirea pentru eliberare este mai actuală pentru persoanele deținute în penitenciare.

Din păcate, trebuie să constatăm că în privința multor condamnați problema resocializării este una foarte delicată.

Un principiu și un obiectiv al procesului de resocializare, desfășurat în instituțiile de profil, reprezintă *normalizarea*, care presupune apropierea, în măsura posibilului a condițiilor vieții din penitenciar de cele ale lumii exterioare acestuia (punctul 65(b) din Regulile europene pentru penitenciare) [13]. Deținuții trebuie să-și păstreze majoritatea drepturilor lor civile. Singurul drept civil asupra cărora există limitare este libertatea de deplasare în afara instituției penitenciare.

În vederea diminuării efectelor negative ale detenției, cum ar fi, de exemplu, destrămarea familiei, lipsa de contacte cu aceasta și cu rudele,

traumatizarea psihică, „stigmatizarea” și „eticizarea” morală, se propune normalizarea.

Normalizarea presupune realizarea a două deziderate:

1) *deschiderea*, concepută în unele sisteme penitenciare (cum sunt cele din țările scandinave) ca diversificarea instituțiilor penitenciare deschise și semideschise, în care deținuții au dreptul la libera mișcare internă, corespondență nelimitată, vizite săptămânale ale rudelor apropiate, învoiri și ieșiri temporare din aceste instituții, acces la radio, TV, ziare, întrevederi cu publicul din zonă, competiții sportive etc.;

2) *responsabilitatea*, prin permanenta încercare a personalului închisorii de a consolida simțul responsabilității la deținuți, respectul și încrederea proprie, prin implicarea acestora într-o serie de activități sociale și comunitare, care să-i pregătească „din mers” pentru reinsertia post-penală.

Punctul 70 din Regulile europene pentru penitenciare prevede că pregătirea deținutului pentru eliberare trebuie să înceapă cât mai curând posibil. Trebuie să se evite ca deținutul să se simtă izolat de societate, trebuie să continue să creadă că face parte din ea [13].

În legislația Republicii Moldova, Legea cu privire la probațiune [14] este prevăzut termenul „*probațiune penitenciară*” care, considerăm noi, este un echivalent al „*resocializării penitenciare*” deoarece, după cum o să observăm, interpretarea acestora este asemănătoare.

Probațiune penitenciară – totalitatea activităților socio-educative desfășurate în penitenciar și de pregătire pentru eliberarea persoanelor din locurile de detenție [14].

Conform art. 11 din Legea cu privire la probațiune [14], în cadrul probațiunii penitenciare, și anume în perioada de pregătire pentru eliberare, se elaborează și se aplică persoanelor aflate în locurile de detenție programe de educație civică, etică și morală, de instruire profesională, de muncă educativă.

Organul de probațiune, în colaborare cu administrația penitenciarului, poate contribui la:

a) stabilirea de contacte oficiale preliminare cu instituții specializate în vederea creării unor posibilități de pregătire profesională, de reciclare și de perfecționare profesională în conformitate cu cerințele pieței forței de muncă;

b) stabilirea de contacte oficiale preliminare cu agențiile pentru ocuparea forței de muncă în vederea oferirii de informații veridice condamna-

ților despre locurile de muncă vacante și despre alegerea unui loc de muncă corespunzător, în vederea facilitării înregistrării lor la oficiul forței de muncă;

c) stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea închirierii de locuințe, la cererea persoanelor care nu au rude sau alte legături sociale;

d) stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea plasării persoanelor de vârstă înaintată și a persoanelor cu dizabilități în instituții de plasament, la cererea lor;

e) elaborarea și perfecționarea unor programe de scurtă și de lungă durată privind adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi eliberate din locurile de detenție.

La transferarea condamnatului în regim de resocializare în diferite tipuri de penitenciare, condamnații au anumite drepturi și obligații. Astfel, în penitenciar de tip deschis, transferul condamnatului în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin. (1) art. 282 al Codului de executare.

Cu permisiunea administrației penitenciare, condamnații pot să se deplaseze fără supraveghere în afara penitenciarului, dacă acest lucru este necesar în legătură cu munca executată, instruirea sau în legătură cu survenirea unor situații personale excepționale. Pot să expedieze scrisori și să primească pachete cu provizii, colete, banderole, să utilizeze banii și să aibă întrevederi fără nici o restricție. În același penitenciar, în regim de resocializare, pot fi deținuți condamnați bărbați și femei.

În funcție de comportamentul, atitudinea față de muncă etc., prin decizia șefului penitenciarului, în baza unei cereri scrise a condamnatului, administrația penitenciarului poate permite condamnatului aflat în regim de resocializare să locuiască într-un spațiu locativ separat pe teritoriul penitenciarului sau în afara lui, în spații dislocate în raza a 25 km de penitenciar. Condamnații care beneficiază de dreptul de a locui cu familia în penitenciar sau în afara acestuia au dreptul: cu permisiunea administrației penitenciarului, să locuiască în case proprii, în apartamente sau în alte spații închiriate (inclusiv închiriate de la penitenciar); să se deplaseze liber, să poarte haine civile și să aibă asupra lor permisul de modelul stabilit; să se ocupe cu agricultura, cu creșterea păsărilor și vitelor; să dețină obiecte de valoare și bani, folosindu-i fără nici o restricție. Condamnații care

locuiesc cu familiile, nu mai puțin de o dată în zece zile, la ora stabilită, sunt obligați să se prezinte personal pentru înregistrare în unitatea de serviciu a penitenciarului.

Apelul condamnaților este efectuat de ofițerul de serviciu, precum și de șefii de detașamente (sectoare) și laboratorii serviciului regim și supraveghere nu mai puțin de două ori pe zi, la ora stabilită de programul zilei. În caz de necesitate, apelul condamnaților poate fi efectuat în orice timp, atât la sectoarele de muncă, cât și la locul de trai al deținutului cu familia sa.

Condamnații respectivi au următoarele drepturi și obligații:

a) drepturi: în orele de la deșteptare până la stingere, să se deplaseze liber pe întreg teritoriul penitenciarului; cu permisiunea administrației, să se deplaseze fără supraveghere în afara teritoriului, dar în limitele Republicii Moldova, dacă acest lucru este necesar în legătură cu munca executată sau studiile; în afara penitenciarului să nu poarte semne distinctive pe piept; să poarte haine civile, să dețină obiecte de valoare și bani, folosindu-i fără nici o restricție; din momentul sosirii în penitenciar, să expedieze și să primească banderole, colete, pachete, transferuri de bani fără limită; cu permisiunea administrației și la existența condițiilor, să locuiască pe teritoriul penitenciarului cu familiile lor; cu permisiunea administrației penitenciare, să locuiască cu familiile lor în apartamente în apropierea dislocării penitenciarului; în regim comun și de resocializare, cu permisiunea administrației penitenciare și în baza contractului încheiat de aceasta, să fie angajați la muncă la diverse persoane fizice sau juridice situate în afara penitenciarului; să primească pentru lucrul prestat remunerație în baza tarifelor și normelor stabilite de legislația muncii în vigoare. Utilizarea muncii condamnaților, retribuirea muncii și reținerile din salariu se realizează conform prevederilor art. 234-238 ale Codului de executare și altor acte normative care reglementează munca deținuților; să beneficieze, pe cont propriu, de asistență medicală în instituțiile curative publice; să se folosească de bunurile lor în ordinea stabilită de lege; în conformitate cu legislația în vigoare, să se căsătorească (să divorțeze), cu înscrierea obligatorie în dosarul personal și în legitimația lui despre schimbarea stării familiale; să aibă în propria folosință televizoare, aparate radio și computere (fără dreptul accesării internetului); în conformitate cu art. 216, 217, 237 și 243 alin. 2 ale Codului de executare, să plece în afara dislocării penitenciarului în concedii

de muncă și de scurtă durată. Timpul aflării condamnatului în afara penitenciarului este inclus în termenul de ispășire a pedepsei;

b) obligații: în lipsa familiei, să locuiască în blocurile de detenție ale penitenciarului; din momentul stingerii și până la deșteptare, să se afle la locurile lor de odihnă, cu excepția cazurilor prevăzute de programul zilei;

c) interdicții: să părăsească fără permisiune teritoriul penitenciarului sau locul de trai și de muncă; să procure, păstreze, transmită, fabrice orice fel de arme de vânatoare, de foc și gaze, muniții la ele, arme albe, substanțe otrăvitoare și explozive, precum și mijloace de transport; să procure, transmită, păstreze, fabrice sau să consume băuturi alcoolice, substanțe narcotice și toxice; să se folosească de legătură radiotelefonică (mobilă) și internet, cu excepția condamnaților care beneficiază de dreptul de a locui în afara penitenciarului; să poarte, păstreze, folosească ținută (uniformă și semne de distincție) militară sau a serviciilor speciale; să practice jocuri de noroc.

În penitenciarul de tip semiînchis conform, art. 250 CE al RM, transferul condamnatului în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin. (1) art. 282 al Codului de executare. Condamnații aflați în regim de resocializare: sunt în drept de a avea asupra lor și de a utiliza obiecte de valoare și bani; pot fi antrenați în muncă în afara penitenciarului fără supraveghere; pot beneficia de o deplasare de scurtă durată în condițiile art. 216 CE al RM; pot fi antrenați în muncă în afara penitenciarului dacă dispun de dreptul de deplasare fără escortă sau însoțire, în condițiile prevăzute în art. 217 CE al RM.

În regimul de resocializare, condamnații, în perioada de la stingere până la deșteptare, sunt ținuti în încăperi complet izolate, care se încuie. În intervalul de la deșteptare până la stingere, ei se pot deplasa liber pe teritoriul penitenciarului, în limitele stabilite de administrația penitenciarului.

În penitenciarul de tip închis conform art. 251 CE al RM, transferul condamnatului în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin. (1) art. 282 CE al RM.

În regimul de resocializare, în perioada de la stingere până la deșteptare, condamnații sunt ținuti în încăperi complet izolate, care se încuie. În intervalul de timp de la deșteptare până la stingere, ei se pot deplasa liber pe teritoriul penitenciarului în limitele stabilite de administrația peni-

tenciarului. Condamnații pot fi antrenați în munci în afara penitenciarului dacă dispun de dreptul de deplasare fără escortă sau însoțire, în condițiile prevăzute în art. 216 CE al RM.

La fel și în penitenciarele pentru minori și femei, transferul condamnatelor în regim de resocializare se efectuează cu 6 luni înaintea expirării termenului pedepsei, în condițiile stabilite de alin. (1) art. 282 CE al RM.

Reieșind din faptul că majoritatea condamnaților eliberați din penitenciar se încadrează greu în societate, considerăm că alin. (1) art. 282 CE al RM trebuie să prevadă nu 6 luni, ci 9 luni.

Pentru optimizarea și sporirea eficienței procesului de pregătire pentru eliberarea din detenție, prin Ordinul ANP nr. 496 din 30.11.2020, a fost aprobat Programul cu privire la pregătirea condamnaților pentru eliberarea din detenție pe sfârșit de termen și condiționat înainte de termen, iar Ordinul DIP nr. 36 din 20.03.2006, cu privire la aprobarea Programului de pregătire pentru eliberare a deținuților „PROSOCIAL” și Ordinul DIP nr. 81 din 23.05.2006 cu privire la aprobarea Programului de pregătire pentru eliberarea condiționată înainte de termen au fost abrogate. Începând cu anul 2021, pregătirea deținuților către eliberare va avea loc conform criteriilor și tematicii nou aprobate.

Tot începând cu anul 2021, în instituțiile penitenciare urmează să fie implementat Programul de dezvoltare a abilităților sociale, aprobat prin Ordinul ANP nr. 511 din 07.12.2020, care are drept scop dezvoltarea abilităților prosociale ale persoanelor private de libertate prin crearea și sporirea competențelor de comunicare asertivă, capacităților empatică, deprinderilor de relaționare și gestionarea situațiilor conflictuale, abilităților de a rezolva probleme, pentru o incluziune socială reușită după eliberare [17].

Pe parcursul anului 2020, la Programul de pregătire pentru eliberare a deținuților „PROSOCIAL” au participat 348 de deținuți, iar la Programul de pregătire pentru eliberarea condiționată, înainte de termen – 1023 de participanți. Scopul ambelor programe este de a informa și a învăța condamnații să soluționeze problemele cu care se confruntă în urma eliberării din detenție și de a se reintegra cu succes în societate, demonstrând astfel un comportament prosocial. La fel, asistenții sociali, în colaborare cu reprezentanții probațiunii, implementează Programul de pregătire pentru eliberare, unde sunt incluși deținuți din ultimul an de executare a pedepselor. În cadrul ședințelor

acestui program, deținuții însușesc și dezvoltă abilități care îi vor ajuta să adopte un comportament prosocial și să nu repete infracțiunile pentru care au fost condamnați. În perioada anului 2020, au fost implicați în acest program 244 de deținuți, au fost organizate și alte activități unice cum ar fi: ore informative și ședințe de terapie socială desfășurate în număr total de 280 de ore/ ședințe, cu implicarea a 1444 de deținuți [17].

Persoanele care sunt eliberate din detenție și nu dispun de bani sunt asigurate cu un ajutor minim garantat: cu bilet pentru deplasare la domiciliu pe teritoriul Republicii Moldova, și îmbrăcăminte din contul statului.

De indemnizație unică beneficiază persoanele care au fost eliberate din locurile de detenție în urma executării pedepsei închisorii, cu excepția acelorora, în conformitate cu prevederile art. 64 alin. (5) și ale art. 67 alin. (3) din Codul penal al Republicii Moldova, le-a fost înlocuită pedeapsa principală sub formă de amendă sau muncă nereunerată în folosul comunității cu pedeapsa închisorii [6]. Indemnizația unică, în mărime de 75% din salariul mediu lunar pe economia națională pentru anul de dinaintea eliberării din locul de detenție, se achită din mijloacele bugetului de stat, alocate instituțiilor penitenciare prin intermediul Administrației naționale a Penitenciarelor a Ministerului Justiției.

Indemnizația unică se plătește de către instituția penitenciară la momentul eliberării. Indemnizația unică se plătește în baza cererii. Cererea pentru acordarea indemnizației unice urmează a fi depusă la administrația instituției penitenciare cu cel puțin o lună înainte de ziua eliberării din locul de detenție. Temei pentru efectuarea plății îl constituie ordinul șefului instituției privind acordarea indemnizației unice [6].

Cu cel puțin 3 luni înainte de expirarea termenului de executare a pedepsei închisorii, administrația penitenciarului informează autoritățile administrației publice locale, alte instituții interesate și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă despre apropiata eliberare a condamnatului, despre studiile, capacitatea de muncă și specialitatea lui. Conform art. 12 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297-XIV din 24.02.99 [16], „Administrația penitenciarului, cu 6 luni înainte de eliberarea condamnatului, îl familiarizează pe acesta cu principiile și normele de bază ale legislației cu privire la utilizarea forței de muncă, explică modul de plasare în câmpul muncii, drepturile și

obligățiile în procesul căutării locului de muncă și, în baza cererii scrise, în care condamnatul își precizează opțiunea privind locul de trai după executarea pedepsei și își exprimă dorința de a fi plasat în câmpul muncii prin intermediul Serviciului de stat pentru utilizarea forței de muncă, expediază la oficiul forței de muncă informația necesară pentru a organiza plasarea în câmpul muncii a persoanei respective.”

Administrația penitenciarului comunică, în prealabil, rudelor sau altor persoane indicate de condamnați despre eliberarea persoanelor care au nevoie de însoțire, femeilor gravide și minorilor. În cazul lipsei însoțitorului, administrația asigură însoțirea lor până la domiciliu.

Deținuții cu dizabilități de gradul I și II, precum și condamnații bărbați care au împlinit vârsta de 65 de ani și femeile condamnate care au împlinit vârsta de 60 de ani pot solicita plasarea în aziluri pentru persoane cu dizabilități sau bătrâni. Administrația penitenciarului, în termen de 5 zile de la primire, expediază organului de asistență socială cererea condamnatului.

Din categoria persoanelor care sunt eliberate din detenție fac parte: persoanele care sunt eliberate din detenție în urma executării efective și integrale a termenului pedepsei penale, privative de libertate, sau în baza hotărârii instanței de judecată, rămasă definitivă, privind: eliberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă nonprivativă de libertate, eliberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave, eliberarea de pedeapsă în temeiul actului de amnistie intervenit după punerea în executare a pedepsei, eliberarea de pedeapsă în legătură cu constatarea că fapta pentru care este condamnat, în urma modificării legii penale, nu constituie infracțiune, precum și actul de grațiere intrat în vigoare.

Potrivit art. 15/1 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție persoanele care și-au ispășit pedeapsa privativă de libertate, la eliberarea din locurile de detenție, beneficiază de o indemnizație unică în mărime de 75% din salariul mediu lunar pe economie pentru anul precedent. Indemnizația se achită la data eliberării de către penitenciarul din care este eliberat deținutul, din contul mijloacelor prevăzute în acest scop în bugetul de stat [16]. Considerăm că art. 15/1 din Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție trebuie să prevadă un salariu mediu lunar pe economie pentru anul precedent.

Astfel, pregătirea condamnaților pentru libertate trebuie să se efectueze luându-se în considerare personalitatea condamnatului, dacă are sau nu rude, situația materială. Pregătirea pentru eliberare este un segment foarte important în activitatea penitenciarelor. Însă aceste chestiuni la nivel de stat se rezolvă insuficient, pe alocuri doar declarativ, de aceea este problematic să vorbim despre atingerea scopurilor în vederea reabilitării condamnaților.

Din cele expuse reiese că apare necesitatea creării pe lângă organele administrației publice locale un serviciu de adaptare socială care se va ocupa inclusiv de persoanele eliberate din locurile de detenție și care au nevoie de ajutor pentru a se încadra în societate. Acesta trebuie să fie organul unde se va adresa cel eliberat din detenție pentru ajutorul de a se încadra în câmpul muncii, de a i se acorda spațiu de locuit etc. Considerăm că asemenea grijă față de cei eliberați din detenție care nu au legături în libertate ar fi de un mare interes pentru societate în vederea prevenirii recidivării a acestor categorii de cetățeni. De aceea, considerăm necesară includerea în Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297-XIV din 24.02.99 a unei norme de un asemenea conținut. În aceste condiții, individualizarea executării pedepsei închisorii va fi deplină și mai eficientă.

Legislația execuțional-penală prevede posibilitatea condamnaților deplasarea de scurtă durată în afara penitenciarului [18]. Aceste deplasări influențează pozitiv asupra stării psihologice, relaționării armonioase cu ceilalți, comunicării, însușirii unor tehnici aplicative, dezvoltării abilităților practice, formarea deprinderilor social-utile etc.

Trebuie de menționat că legislația permite deplasarea de scurtă durată în afara penitenciarului condamnatului care execută pedeapsa închisorii în regim comun sau de resocializare sau care este lăsat să efectueze lucrări de deservire gospodărească în izolatorul de urmărire penală, dacă este caracterizat pozitiv și conform recomandărilor psihologului poate beneficia de acest drept, cu aprobarea scrisă a șefului instituției penitenciare, i se poate acorda, în decursul anului, cel puțin o deplasare de scurtă durată de până la 5 zile în afara penitenciarului pentru vizitarea familiei, rudelor, tutorelui sau curatorului, după caz. În viziunea mea, trebuie crescută intensitatea deplasărilor și totodată ar fi oportună diversificarea beneficiarilor acestui drept în perioada pregătirii de eliberare din penitenciar.

Referințe bibliografice:

1. Пицелко А.В. Социально-педагогические основы нравственного перевоспитания осужденных. М.: Акад. МВД России, 1992, 99 с.
2. Plamadeală V. Actualizarea sinelui la tinerii ex-deținuți. Psihologie. Pedagogie specială. Asistență Socială. nr. 3 (48) pp 27-33.
3. Дмитриев Ю.А., Казак Б.Б. Пенитенциарная психология. Раство На Дону: Феникс. 2007, 681 с.
4. Durnescu I. Asistența socială în penitenciar. Iași: Polirom 2009, 220 p.
5. Goffman E. Aziluri. Eseuri despre situația socială a pacienților psihiatrici și a altor categorii de persoane instituționalizate. Iași: Polirom, 2004.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a indemnizației unice pentru persoanele eliberate din locurile de detenție nr. 1353 din 20.12.2005//Monitorul Oficial al R.Moldova nr.172-175/1437 din 23.12.2005.
7. Legea cu privire la sistemul administrației penitenciare nr. 300 din 21.12.2017//Monitorul Oficial nr. 48-57/124 din 16.02.2018.
8. Ciobanu I., Groza I., Caracteristica criminologică a conceptului de resocializare a infractorului, Revista Națională de Drept, 2002, nr. 5. p. 45.
9. Крайнова Н.А., Проблемы ресоциализации неоднократно судимых лиц, Автореферат диссертации кандидата юридических наук, Владивосток, 2002. с. 7.
10. Наказание и исправление преступников, Пособие, Под ред. проф. Антоняна Ю.М., ВНИИ МВД СССР, Москва, 1992, с. 135.
11. Волкова Т.Н., Проблемы отбывания наказания и ресоциализации женщин, осуждённых к лишению свободы, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 1995, с. 103.
12. Писарев В.Б., Ресоциализация освобожденных от отбывания наказания. în Исполнение наказаний и социальная адаптация освобожденных. Москва ВНИИ МВД СССР, 1990, с. 3.
13. <https://rm.coe.int/16804c8d9a> (accesat pe 11.10.2021)
14. Legea Republicii Moldova cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008. În: Monitorul Oficial nr.103-105/389 din 13.06.2008.
15. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la crearea Consiliului național de coordonare a activității de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 746 din 26.10.2015//Monitorul Oficial nr. 297-300/839 din 30.10.2015.
16. Legea Republicii Moldova cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297-XIV din 24.02.99. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 39-41/171 din 22.04.1999.
17. <https://anp.gov.md/rapoarte-de-bilant> (accesat pe 11.10.2021)
18. Codul de executare al Republicii Moldova, Legea nr. 443-XV din 24.12.2004//Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 214-220/704 din 05.11.2010//Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 34-35/112 din 03.03.2005

Despre autor

Cornel Alexei OSADCII

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept penal și Criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: osadcii.cornel.alexei@gmail.com*